

GEN BE

ΙΩΑΝΝΟΥ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΤΙΝΕΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΑΘ' ΗΜΑΣ ΤΛΩΣΣΗΣ

ΕΝ ΣΑΜΩ

ΕΚ ΤΟΥ ΗΓΕΜ. ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

1907

682

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΤΙΝΕΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΑΘ' ΗΜΑΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

ΕΝ ΣΑΜΩ:

ΕΚ ΤΟΥ ΗΓΕΜ. ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

1907

« Ἐπιστάτεον καὶ διακωλυτέον τὸ κακὸν
τῆθες τοῦτο, καὶ ἀκόλαστον, καὶ ἀνελεύθε-
ρον, καὶ ἄσχημον. » Πλατ. Πολ. Γ', 401).

Κατὰ τὰ τελευταῖα τῶν ἐπὶ πολλὰ καὶ ποικίλα ἐ-
γράψαν περὶ τοῦ ὑπὸ τινῶν κατὰσκευασθέντος πολυθρυ-
λήτου « γλωσσικῆς ζήτηματός ». Ἀλλ' ὡς ὁ Βόλταίρος
πάννυ ὀρθῶς καὶ εὐτραπέλως παρατήρησε περὶ τῆς λεγομέ-
νης « Ἀγίας Ρωμαϊκῆς Αυτοκρατορίας », ὅτι, οὔτε ἁγία
ἦν αὕτη οὔτε Ρωμαϊκή, οὔτε Αυτοκρατορία, ὁμοίως ду-
νάμεθα καὶ ἡμεῖς περὶ τοῦτου νὰ εἰπώμεν ὅτι οὔτε ζήτη-
μα εἶνε, οὔτε γλωσσικὸν — τοῦλάχιστον διὰ τοὺς νοῦν ἔ-
χοντας καὶ γνώσεις ἱκανὰς ὅπως ἀποφανθῶσι περὶ τοῦ
πράγματός μετὰ τινος αὐθεντίας.

Ὅστις Ἑλλήν ἐσπούδασε τὴν μητρικὴν αὐτοῦ γλῶσ-
σαν καὶ διατελεῖ ἐρωδιαιμένος μὲ τὰ στοιχεῖα καὶ τῆς
γλωσσικῆς ἐπιστήμης, γνωρίζει ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ ἀνέκα-
θὲν ἐπρόκειλλε, καθ' ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν καιρόν, καὶ διαλε-
κτικῶς, καὶ ὡς πρὸς τὴν τέχνην καὶ τὸ δόκιμον τῶν συγ-
γραψάντων· ὅτι ἡ γραφομένη γλῶσσα παντοῦ καὶ πάντοτε
διέφερε, καὶ ἀναγκαστικῶς διαφέρει, τῆς λαλουμένης καὶ μάλ-
ιστα τῆς χυδαίας· ὅτι ἡ διαφορά αὕτη εἶνε ἀντιστρόφως
ἀνᾶλογος τῆς παρὰ τῷ λαῷ διαδόσεως τῆς παιδείας, καὶ
τῆς ἀκμῆς εἰς ἣν διατελεῖ ἡ γλῶσσα ἐν γενεῇ. Καὶ τοῦτο,
διότι τὸ συγγράφειν δοκίμως καὶ καλλιπῶς εἶνε οὐχὶ τυ-
χαῖον προσόν, κοινὸν τοῖς πᾶσιν, ἀλλ' ἡ ὑψίστη καὶ δυ-
σχερестаτὴ τῶν καλῶν τεχνῶν. Τέχνη δὲ τοῦ συγγράφειν
εἶνε οὐχὶ ἡ ἀκόλαστος παραθείσις, ἡ ἀναρχικὴ περιφρό-
νησις τῶν κανόνων ἐκείνων, οὓς ἐθέσπισεν αὕτη ἡ φύσις
τῶν πραγμάτων καὶ ἡ λογικὴ τοῦ νοῦ ροπή, ἡ ρυθμιστικὴ

τὴν ἑναρθρον διατύπωσιν τῶν ἐνδιαθέτων διανοημάτων, ἀλλ' ἢ ἐντὸς τοῦ νόμου καὶ σύμφωνα μὲ τοὺς κανόνες τούτους κομψὴ καὶ θελκτικὴ τῶν ἐννοιῶν παράστασις, ἢ διεγείρουσα τὴν ψυχὴν, ἀνυψοῦσα τὸ φρόνημα, καὶ ἐξημεροῦσα τὸ ἦθος τῶν ἀνθρώπων. Τοῦτο εἶνε τέχνη καὶ ὅχι τὸ ἐκβαλῆσαι τῶν διανοημάτων τὴν ἐκφράσιν, ἢ τὸ ἐξευτελίζειν τὸν λεκτικὸν χαρακτῆρα τοῦ ἔθνους.

Παρ' Ἑλλησι μάλιστα ἡ τέχνη τοῦ λόγου, καλλιεργηθεῖσα καὶ ἀκμάσασα ὥς παρ' οὐδενὶ ἄλλῳ λαῷ, τὸν μὲν Ἑλληνισμόν ἀνέδειξεν ἡγήτην καὶ Προμηθεά τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, τὰ δὲ Ἑλληνικὰ συγγράμματα, διὰ τὴν ἀπαράμιλλον αὐτῶν μαγείαν καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς θεῖα διανοήματα, κατέστησε τύπον καὶ ὑπογραμμὸν, καὶ διδάσκαλον ἀνθρωπισμοῦ εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα. Ὅσοι δὲ ἡμῶν τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων, ἢ παραγνωρίζουσι τὴν μεγάλην καὶ φωτεινὴν ταύτην ἀλήθειαν, (εἰς ἣν ὀφείλομεν καὶ τὴν ἀπὸ τῆς ζοφερᾶς νυκτὸς τῆς τυραννίας διάσωσιν τοῦ ἡμετέρου ἔθνους), ἢ ἀποδυσπετοῦντες πρὸς τοὺς κόπους ἐκείνους οὓς συνεπάγεται ἡ ζήτησις τοῦ καλοῦ καὶ τελείου, ἀποπειρῶνται ν' ἀφηνέσωσι, δι' ὑπεκφυγῶν καὶ δολίων προφάσεων, τὴν γερασὴν καὶ εὐκλειῇ ταύτην κληρονομίαν γίνοντα: μητραλοῖσι, ἀνάξιοι τοῦ ἐνδόξου ὀνόματος τοῦ Ἑλλήνος.

Βεβαίως ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα εἶνε δύσκολος—δύσκολος ἔνεκα τῆς θαυμασίας τελειότητος, τοῦ μακροῦ αὐτῆς βίου, τῶν παντοίων διαλεκτικῶν τύπων καὶ τῶν περιπετειῶν αἷς ὑπέστη. Εὐκόλοι καὶ ἀπλάτῃ εἶνε αἱ γλῶσσαι τῶν λαῶν ἐκείνων οἵτινες διατελοῦσι νῦν, ἢ ἐφθασαν ἄλλοτε, εἰς στοιχειώδη μόνον βαθμὸν ἀνθρωπισμοῦ καὶ ἀναπτύξεως. Τὸ δὲ ποῖόν γλῶσσης τινὸς εἶνε πάντοτε ἀσφαλὲς γνώρισμα τῆς διανοητικῆς, τῆς ἠθικῆς, καὶ τῆς ὑλικῆς μορφώσεως τοῦ λαλοῦντος καὶ γράφοντος αὐτῆν λαοῦ. Ὡστε ἀρκεῖ νὰ διεξέλθῃ τις τὰ ὑπ' αὐτοῦ γραφέντα, (καθ' ὃν τρόπον καὶ τὰ ὑπὸ

οίουδήποτε τῶν καθ' ἡμᾶς ἰδιωτῶν), ὅπως σχηματίσῃ, ἀ-
βοήθητος ὑπὸ ἑτέρου τινὸς ὁρατοῦ καὶ ἀπτοῦ μνημείου, ἢ
ἱστορικῆς τινος μαρτυρίας, ἀσφαλῆ γνώμην περὶ τοῦ μέ-
τρου τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς καθόλου καταστάσεως τοῦ
λαοῦ ἐκείνου. Εὐκόλος εἶνε, π. χ., ἡ γλῶσσα τῶν Κά-
φρων καὶ τῶν Ζουλοῦ· δυσκολωτέρη ἢ τῶν Τουρκομάνων·
δυσχερεστάτη ἢ τῶν Ἀράβων, οἵτινες εἶχον φθάσει εἰς ὑ-
ψηλὸν βαθμὸν κοινωνικῆς μορφώσεως, ἐπιστημονικῆς γνῶ-
σεως καὶ καλλιτεχνικῆς ἀναπτύξεως.

Τινὲς τῶν παρ' ἡμῖν ἀναρχικῶν, — καὶ ἐπεικῶς ὀνομά-
ζομεν οὕτω τοὺς γλωσσικῶς ἀκαταρτίστους ἐκείνους συρ-
ραφεῖς καὶ στιχουργοὺς οἵτινες αὐτοσχεδιάζουσιν ἑαυτοὺς
εἰς ποιητὰς δῆθεν καὶ συγγραφεῖς, — τινὲς τούτων διατεί-
νονται ὅτι αἱ νεώτεραι γλῶσσαι, ἡ Γαλλικὴ δηλονότι, ἡ
Ἰταλικὴ καὶ ἡ Ἀγγλική, εἶνε εὐκόλοι καὶ ἀπλᾶι. Περὶ
δὲ τῆς Γερμανικῆς σιωπῶσι, φρονίμως πάνυ· διότι αὕτη,
εἰ καὶ λαλεῖται καὶ γράφεται χυδαίως κατὰ διαλέκτους
ἐπιχωρίους, εἶνε φιλολογικῶς ἢ δυσχερεστάτη καὶ φιλοσο-
φικωτάτη τῶν νεωτέρων γλωσσῶν. Ἀλλ' οἱ κηρύττοντες
τὰ περὶ εὐκολίας καὶ ἀπλότητος, φωρῶνται τότε ἡμιμα-
θεῖς τῶν γλωσσῶν ἐκείνων, ὅσω καὶ ἀστοιχείωτοι ἐν τῇ
Ἑλληνικῇ. Ἡ καφενικὴ Γαλλικὴ εἶνε τῷ ὄντι εὐκόλος,
καὶ πρόσκτημα τόσω εὐαπόκτητον, ὥστε οὐδ' ἀνάγκην
ἔχει νὰ πορευθῇ πέραν τῆς ὁδοῦ Σταδίου ὁ φιλοδοξῶν
νὰ τὴν ἐκμάθῃ. Πᾶς ὅμως Γάλλος, ἱκανὸς ν' ἀποφανθῇ
γνώμην ἀξίαν προσοχῆς, ὁμολογεῖ ὅτι ἡ μητρικὴ τοῦ γλῶσ-
σα εἶνε δύστροπος, βριθοῖσα παγίδων, δι' αὐτὸ τοῦτο, ὅτι
συγκριτικῶς πτωχὴ οὖσα, διευορφωθῇ τόσω τεχνηέντως
καὶ εὐφυῶς, ὥστε ὅλῃσι τῶν ἰθαγενῶν εἶνε οἱ γράφοντες
αὐτὴν ἀμέμπτως. Γνωστὴ καὶ σχεδὸν παροιμιώδης κατέ-
στη ἡ ἀυστηρότης μεθ' ἧς ἡ Γαλλικὴ Ἀκαδημία ἀγρυπνεῖ
περὶ τοῦ καθαρῶ τῆς γλώσσας «la pureté du langa-
ge». Καὶ ταύτην φιλοτιμοῦνται νὰ τηρῶσιν ἄσπιλον πάν-

τες οἱ ἄξιοι τοῦ ὀνόματος συγγραφεῖς. (1) Πολλὰ δὲ καὶ σπουδαῖα εἶναι καὶ περὶ τούτου ἐγχειρίδια, τὰ πρὸς χρῆσιν αὐτῶν τῶν Γάλλων, οἵτινες κρίνουν τὴν γλῶσσαν αὐτῶν οὐχὶ τόσῳ εὐκόλῳ, ὅσῳ οἱ παρ' ἡμῖν καὶ διὰ ταύτης βάρβαρίζοντες. (2) Εὐκόλος εἶνε καὶ ἡ Ἰταλική—τῶν Λεβαντίνων ἢ Ἰταλική. Ἀλλὰ πόσοι εἶνε, καὶ τῶν Ἰταλῶν αὐτῶν, οἱ λαλοῦντες ἢ γράφοντες ἀπταιστως καὶ καλλιπεῶς τὴν γλῶσσαν τοῦ Δάντη; Οἱ κράτιστοι τῶν Ἰταλῶν συγγραφέων ὁμολογοῦσι τὸ δυσεπίτευκτον λεκτικοῦ χαρακτῆρος δοκίμου.

Οὐδεὶς λόγος περὶ τῆς Ἀγγλικῆς τοῦ ἐμπορίου, ἣν πᾶς ἕκαστος δύναται νὰ ἐκμάθῃ, κατὰ τρόπον τινά, ἐντὸς ὀλίγων μηνῶν. Τίς ὁμῶς διανοήθη ποτὲ νὰ ἰσχυρισθῇ τὸ αὐτὸ περὶ τοῦ φιλολογικῶς χρησίμου τύπου τῆς γλώσσης; Κατὰ τὸν λήξαντα Ἀπρίλιον ἐξῆλθε τῶν πιεστηρίων τοῦ ἐν Ὁξωνίᾳ Ἀκαδημικοῦ τυπογραφείου βιβλίον σοφὸν καὶ σπουδαῖον, (3) τὸ ὁποῖον συκιστῶ θερμῶς εἰς ἐκείνους, οἵτι-

(1) Ἀνέκαθεν οἱ Ἰάλλοι ζηλοτύπως ἐμερίμνησαν περὶ τούτου. "Ὅτε ἡ γλῶσσα αὐτῶν διετέλει ἐν ρευστῇ ἔτι κατχστάσει, ὁ δὲ ἐξ Ἰταλίας πολιτισμὸς ἐπέδρα ὥς διορθορὺς αὐτῆς, ὁ σφώτατος καὶ ἐλληνομαθέστατος Ἑρρῖκος Στέφανος ἐδημοσίευσε τὸ ἐξῆς σπουδαῖον σύγγραμμα ὑπεραπολογούμενος ὑπὲρ τῆς καθαρευούσης Γαλλικῆς. Deux dialogues du nouveau langage français, italianizé, et autrement desguizé, principalement autre les courtisans de ce temps: De plousieurs nouveautez, qui ont accompagné cette nouveauté de langage: De quelques courtisianismes modernes, et de quelques singularitez courtisanesques (Genève, 1578).

(2) Μεγάλας δυσκολίας εἶχον καὶ οἱ Ἰταλοὶ καταρτίζοντες καὶ καθαρίζοντες τὴν γλῶσσαν αὐτῶν. Προβλ. Pier Fr, Giambullari, De la lingua che si parla et scrive in Firenze, et un dialogo di Giov. Batta Gelli sopra la difficoltà dello ordinare della lingua. (Firenze 1551).

(3) The King's English.

νες, ἑλαφρὰ καρδίᾳ καὶ κουφοτέρᾳ κεφαλῇ ἀποφαίνονται ὥς ἐκ καθέδρας περὶ τοῦ δῆθεν ἀταλαιπωρήτου τῆς γραφομένης Ἀγγλικῆς. Οἱ δύο καθηγηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου, οἱ ἀνωλύμως ἐκδόντες τὸ πολύτιμον τοῦτο ἐγχειρίδιον, πραγματεύονται περὶ ἀκριβείας γραμματικῶν τύπων καὶ συντακτικῶν κανόνων, περὶ ὀρθοεπείας, κυριολεξίας, σολοικισμῶν, βαρβαρισμῶν καὶ δὴ καὶ περὶ στίξεως, αὐστηρῶς ἐπικρίνοντας πολλοὺς τῶν διασῆμων νομιζομένων ἀλλὰ σολοικιζόντων μυθιστοριογράφων, ποιητῶν, καὶ ἐφημεριδογράφων τῆς σήμερον, καὶ ἐκθύμως συνηγοροῦντες περὶ τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς ἀνάγκης τοῦ τηρεῖν ἀνόθευτον τὸ γνήσιον καὶ δόκιμον ἐν τῇ γλώσσῃ. Ἐν αὐταῖς ταῖς Ἀγγλικάῃς ἐφημερίσι συχνὰ ἐγείροιται περὶ ὀρθοεπείας καὶ κυριολεξίας συζητήσεις, οἷαι παρ' ἡμῖν θὰ ἐχλευάζοντο ὑπὸ τσαλαβουτούντων τινῶν συγγραφέων, ὥς ἀποκυήματα ἐσχάτης σχολαστικότητος. Προῦτος ἐπὶ φανὲς Ἀγγλικὸν ἐβδόμαδιαιὸν φύλλον ᾧ κτερεῖ τὴν τάσιν τινῶν Ἀγγλῶν τοῦ ἀμελεῖν τῆς καθαρᾶς γλώσσης, καὶ παρεισάγειν ἐν τῇ ὁμιλίᾳ τοὺς χυδαῖσμούς τῶν τριόδων, καὶ τὰ παραγλωσσίματα τῶν ᾠδικῶν καφενείων. Μόλις προχθὲς (21η Μαΐου 1906) ὁ ἐν Λονδίνῳ Πρέσβυς τῶν Ἰνωμένων Πολιτειῶν, προεδρεύων τοῦ ἐτησίου συμποσίου τῶν Ἀγγλῶν δημοσιογράφων, ἐστιγμάτισε «τὴν ἀδιάκοπον καὶ σχεδὸν ἀπίστευτον τῆς Ἀγγλικῆς γλώσσης διαφθοράν, τὴν συμβάλλουσαν εἰς τινὰ σχολεῖα καὶ πολλὰς τῆς Ἀμερικῆς ἐφημερίδας καὶ εἰς αὐτὴν τὴν καθημερινὴν συνομιλίαν.» Ὑπέδειξε δὲ τὴν ἀνάγκην συστάσεως Ἀγγλοαμερικανικοῦ σωματοῦ πρὸς ἄμυναν τῆς πατρῴας γλώσσης κατὰ τοῦ ἐξευτελισμοῦ, ὃν ἀπεργάζονται οἱ ἡμιμαθεῖς καὶ ἀμελεῖς. Ἐν δὲ τῷ ἐφετεινῷ συμποσίῳ τῶν Συγγραφεύων Γυναικῶν ἡ Δάδη Βέλλ πικρῶς κατέκρινε τὴν ἑξὶν τοῦ παρεισάγειν χυδαῖσμούς καὶ ξενισμούς, καὶ τοῦ ποιεῖσθαι χρῆσιν ὕφους ἀμελοῦς, σολοίκου καὶ ἐχλευμένου. Οὕτω μερι-

μνῶσι καὶ σπουδάζουσι περὶ τῆς μητρικῆς αὐτῶν γλώσσης οἱ σφριγῶντες, ἀκμάζοντες, καὶ φιλότιμοι λαοί, οἱ ἔχοντες συνείδησιν ὅτι ἐν ταύτῃ ἔγκειται μίχ τῶν δυνάμεων, μία τῶν κυρίων πηγῶν, τῆς διανοητικῆς καὶ ἠθικῆς αὐτῶν εὐρωστίας.

Δῆλον ἐκ τούτων ὅτι οὐδεμία φιλολογικῶς μορφωθείσα γλῶσσα ἀποβαίνει «εὐκόλος». Παῖσι προαπαιτοῦσιν ἐνδελεχῇ σπουδῇ, καὶ συνεπάγονται ἄγρυπνον καὶ σύντονον προσοχήν. Ἀληθεύει δὲ τοῦτο ἰδίως περὶ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ἥτις ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν δύσκολος διὰ τε τὸν μακράιον βίον καὶ τὴν ὑπέροχον καλλιτεχνικὴν αὐτῆς διαμόρφωσιν, διὰ τὴν θαυμασίαν ἐξέλιξιν τῆς Ἑλληνικῆς διανοίας, διὰ τὰς διαλεκτικὰς ποικιλίας, τὰς ἕνεκα τῆς γεωγραφικῆς ἐγκταστάσεως τῶν Ἑλληνικῶν φυλῶν καὶ διὰ τὰς ἱστορικὰς περιπετείας τοῦ ἡμετέρου ἔθνους. Δύσκολον καὶ μεστὴν παγίδων ὠμολόγουν αὐτὴν καὶ οἱ ὑπὸ γλωσσικὴν ἐποψὴν πολλῶ ἐγκρατέστεροι ἡμῶν Ἕλληνες τῆς Ἀλεξανδρινῆς ἐποχῆς, ὡς μαρτυρεῖ ὁ ἀμίμητος Λουκιανὸς (ἐν *Ψευδοσοφιστῇ* καὶ *Λεξιφάνῃ*) ὃν οἱ καθ' ἡμᾶς αὐτεπάγγελτοι ἀλλ' ἐξυπόλυτοι συγγραφεῖς καὶ πεζότατοι στιχουργοὶ ὤφειλον νὰ φέρωσιν ὡς ἐγκόλπιον, μελετῶντες καὶ ἀποστηθίζοντες αὐτόν, ἐπ' ἐλπίδι νοουθετισμοῦ καὶ ἐμπνεύσεως. Πολλῶ δυσχερεστέρα ἀποβαίνει ἡ δόκιμος αὐτῆς χρῆσις σήμερον, ὅτε, ἀναζήσασα καὶ ὅλον ἐν ἀποσείουσα τὰ ἔλκη τῆς βαρβαρότητος καὶ τῆς ξενοκρατίας τὰ εἰδεχθῇ γνωρίσματα, διατελεῖ ἐν ρευστῇ ἀκόμῃ καταστάσει, ὡς πᾶν τὸ διὰ πυρὸς δοκιμασθὲν καὶ καθαρθὲν καὶ οὕτως ἀποκαθιστάμενον βαθμηδὸν συμπαγὲς καὶ γνήσιον.

Παράλογον λοιπὸν θὰ ᾔητο τὸ ἀπεκδέχεσθαι παρὰ παντὸς καὶ οἰουδήποτε γράφοντος τὴν Ἑλληνικὴν, δι' οἰονδήποτε σκοπόν, καὶ δι' οἰανδήποτε χρεῖαν, καλλιέπειαν ζηλευτήν, ἢ ἁμεμπτον ὀρθοέπειαν. Ἄλλο ὅμως τοῦτο καὶ

ἄλλο ἢ ἐνδελεχῆς προσπάθεια πρὸς βελτιώσιν.
 Ἄλλο ἢ ἀπαίτησις τοῦ παραχρῆμα τελείου καὶ ἄλλο ἢ
 προτροπὴ πρὸς τήρησιν τῶν ἀπλουστέρων κανόνων, ἢ ἀ-
 νηγνώρισις τῶν θεμελιωδῶν ἐκείνων ὅρων οἵτινες ὁμολο-
 γοῦνται παρὰ πάντων, καὶ ἐν πάσῃ γλώσσῃ, ὡς ἀπα-
 ραίτητοι ὁδηγοὶ τῶν ἐριεμένων συγγράφειν δοκίμως, ἢ καὶ
 ἀνεκτῶς. Μόνοι οἱ ἀσκοῦντες τὸ εὐγενὲς τοῦ συγγραφέως
 ἔργον ὡς βάναντον ἐπάγγελμα, μόνοι οἱ χειριζόμενοι τὸν
 κάλαμον ὡς πτύον ἢ ὡς ἀξίνην, μόνοι οἱ τοιοῦτοι ἀμε-
 λοῦσι τῶν ὅρων τούτων, ἐξχνιστάμενοι κατὰ πάσης ἀρ-
 χῆς, πάσης πειθορχίας, πάσης γλωσσικῆς παραδόσεως.
 Εἶνε δὲ οἱ ὅροι οὗτοι κατ' οὐσίαν ἀπλούστατοι.

Ἐν πρώτοις, ὁ λεκτικὸς χαρακτηρὸς δεῖν νὰ ᾖ ὁμαλὸς
 καὶ ὁμορρυθμῆς. Ὅ,τι προτίθεται τις νὰ γράψῃ, δύναται νὰ
 τὸ συντάξῃ εἰς τὴν καθαρρεύουσιν, ἢ εἰς τὴν χυδαίαν, εἰς
 τὴν Ἰωντικὴν, τὴν Κυπριακὴν, ἢ ἄλλην οἵανδ' ἂν ποτε διά-
 λεκτον — ὅπως προκρίβεται. Ἀλλ' ἡ ἀπροσδιόνυστος ἀνά-
 μιξις χυδαίων φράσεων εἰς λόγον καθαρεύοντα (πλὴν σπα-
 νίων περιπτώσεων, ἐνθα ἀνάγκη ἐντάσεως ἢ δηλώσεως εἰ-
 δικῆς τινος ἐννοίας), ἡ ἀσκοπος παρεισαγωγὴ ἐξεζητημέ-
 νων λέξεων εἰς κείμενον χυδαῖον, ἢ καταχρηστικὴ ἐπίδει-
 ξις ἀρχαίοντος σχολαϊσμοῦ, — ταῦτα μαρτυροῦσιν ἐν τῶν
 δύο· ἢ τελείων ἑλλειψιν κρίσεως καὶ καλαιθησίας, ἢ γλωσ-
 σικὴν πτωχίαν τοῦ γράφοντος τοιαύτην, ὥστε ν' ἀρπάξῃ
 ὅ,τι προστύχῃ, ἀπορῶν πῶς ἄλλως νὰ ἐκφράσῃ τὰ δια-
 νοήματά του. Τινὲς μάλιστα παρεισάγουσι καὶ ξενικὰς
 λέξεις, τελείως ἀκαταλήπτους εἰς τοὺς πολλούς, ὧν χά-
 ριν διατείνονται ὅτι συγγράφουν εἰς τὴν δῆθεν δημοτικὴν·
 αἵτινες ὁμως λέξεις ἔχουσι τὰ ἰσοδύναμα ἐν τε τῇ χυδαίᾳ
 καὶ τῇ καθαρρεύσει. Ἄν μὴ τι ἄλλο, ὥρειλον οἱ τοιοῦ-
 τοι νὰ ἐνωτισθῶσι τὸ Εὐαγγελικὸν παράγγελμα: «Οὐδεὶς
 ἐπίβλημα ἱματίου καινοῦ ἐπιβάλλει ἐπὶ ἱμάτιον παλαιόν·
 εἰ δὲ μήγε, καὶ τὸ καινὸν σχίζει καὶ τῷ παλαιῷ οὐ συμ-

φωνεῖ ἐπίβλημα τὸ ὑπὸ τοῦ καινοῦ. Καὶ οὐδεὶς ἑάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσκούς παλαιούς· εἰ δὲ μήγε, ῥήξει ὁ νέος οἶνος τοὺς ἀσκούς, καὶ αὐτὸς ἐκχυθήσεται, καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται· ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσκούς καινοὺς βλητέον, καὶ ἀμφοτέρω συντηροῦνται. Καὶ οὐδεὶς πῶν παλαιόν, εὐθέως θέλει νέον· λέγει γάρ. «Ὁ παλαιὸς χρηστότερός ἐστιν.» Ἀνάγκη δὲ πᾶσα ὁ ἐπιχειρῶν συγγραφεὴν οἰκνῇ ποτε νὰ σταθμίζῃ καὶ τὸ θέμα, ποιούμενος χρῆσιν λεκτικοῦ καὶ φραστικοῦ χαρακτῆρος συμφώνου καὶ ἀρμόζοντος εἰς τὸ θέμα. Ἐν πάσῃ γλώσσῃ, ἄλλον χαρακτῆρα μεταχειρίζεται ὁ συγγραφεὴς μύθους διὰ παιδίᾳ, καὶ ἄλλον ὁ πραγματευόμενος φιλοσοφικόν τι ζήτημα, ἢ μαθηματικόν, ἢ ἰατρικόν. Τοῦτο ὑπαγορεύει ἡ ἀνάγκη, ἡ φύσις τῶν πραγμάτων, καὶ αὐτὴ ἡ συναίσθησις τοῦ καλοῦ καὶ πρέποντος.

Δεύτερον, ὁ συγγραφεὴς ὀφείλει νὰ εἰσδύῃ πρῶτον εἰς τὸ πνεῦμα τῆς γλώσσας (*) εἰς ἣν προτίθεται νὰ γράψῃ· ὀφείλει νὰ ἐμφορηθῇ τοῦ πνεύματος αὐτῆς, νὰ ποτισθῇ με αὐτό. Κατορθοῦται δὲ τοῦτο μόνον διὰ τῆς ἐνδεΐχεις μελέτης τῶν κλασσικῶν τῆς γλώσσας μνημείων. (1) Οὕτω

(*) Τὸ γὰρ γράμμα ἀποκτείνει, τὸ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ (Β' Κορινθ. γ' 6)

(1) Πρὸς σὲ τὸ λοιπόν, ὦ Λεξιφάνες, ἡ συμβουλή. Εἴπερ ἄρ' ἐθέλεις ὡς ἀληθῶς ἐπαινεῖσθαι ἐπὶ λόγοις, καὶ τοῖς πλήθεσιν εὐδοκιμεῖν, τὰ μὲν τοιαῦτα πάντα φεῦγε, καὶ ἀποτρέπου, ἀρξάμενος δὲ ἀπὸ τῶν ἀρίστων ποιητῶν, καὶ ὑπὸ διδασκάλοις αὐτοὺς ἀναγνούς, μέτιθι ἐπὶ τοὺς ῥήτορας, καὶ τῇ ἐκείνων φωνῇ συντραφεῖς, ἐπὶ τὰ Θουκυδίδου καὶ Πλάτωνος ἐν καιρῷ μέτιθι, πολλὰ καὶ τῇ καλῇ κωμῳδίᾳ, καὶ τῇ σεμνῇ τραγωδίᾳ ἐγγυμνασάμενος. Παρὰ γὰρ τούτων ἅπαντα τὰ κάλλιστα ἀπανθισάμενος, ἔσῃ τις ἐν λόγοις· ὡς νῦν γε ἐλελήθεις σχυτὸν τοῖς ὑπὸ τῶν κοροπλάθων εἰς τὴν ἀγορὰν πλαττομένοις ἐοικώς, κεχρωσμένος μὲν τῇ μίλτῳ καὶ τῷ κυανῷ, τὸ δ' ἐνδοθεν, πήλινός τε καὶ εὐθρυπτος ὢν.— Λουκιαν. Λεξιφ. 22.

προαλείφονται καὶ ἅπασι τιν ἐαυτοὺς καὶ Γάλλοι, καὶ Ἰτα-
 λοί, καὶ Ἀγγλοί, καὶ Γερμανοί, ὅσοι αὐτῶν ἀποβλέπουν
 εἰς δόκιμόν τι καὶ τέλος, εἰ καὶ πολλὰ τῶν ὑπ' αὐτῶν
 οὕτω μελετωμένων κειμένων εἶνε συντεταγμένα εἰς τύπον
 γλώσσης ἀρχαιότερον τοῦ νῦν ἐν χρήσει. Διότι τὸ πνεῦμα,
 ὁ ἐκάστη γλώσση ἰδιόζων χαρακτήρ, μένει ὁ αὐτός, ἐνῶ
 ἡ μορφή παραλλάττει κατὰ καιρούς· ἀκριβῶς ὅπως τροπο-
 ποιοῦνται τὰ καθέκαστα τῆς ἀμφιέσιως ἀνθρώπων, ὧν τὸ
 ἦθος τηρεῖται σπαθερόν. Ὅμοιαν ροπὴν ἀσχεῖ ἐπὶ τῶν ἐ-
 ριαμένων συγγράφειν ἢ ἐνδελεχῆς ἀνάγνωσις καὶ ἡ ἀκό-
 λουθος ἀσμίμικτος, μαρτυρεῖ καὶ ταῦτο· ὅτι τινὲς τῶν ἡμε-
 τέρων, οὐδέποτε πλέον ρίψαντες βλέμμα ἐπὶ Ἑλληνικοῦ
 κειμένου ἄφ' ἧς ἀπεφοίτησαν τοῦ Γυμνασίου, ἀλλ' ἀκρί-
 τως καὶ μετὰ δίψης ἀπορροφήσαντες τὰ ἀποβράσματα
 τῆς Φραγκικῆς παρακμῆς, ἔφθασαν νὰ ἐκφράζωσι τὰ δια-
 νοήματα αὐτῶν κατὰ νοθογενῆ τινὰ φραγκοβάρβαρον τρό-
 πον, πιστεύοντες ὅτι οὐδὲν ἄλλο μέσον εἶνε ἐφικτόν, ἢ νομι-
 ζόντες ἴσως ταῦτο γλαυρότατον καὶ χαριέστατον. Ἑλλη-
 νιστὶ ὁμῶς γράφει, οὐχὶ ὁ ποιούμενος χρῆσιν Ἑλληνικῶν
 λέξεων ἀπλῶς, ἀλλ' ὁ παρουσιάζων τὰ διανοήματά του
 ὑπὸ μορφῇ Ἑλληνοπρεπῇ. Οὐχὶ πᾶσαι αἱ γλώσσαι τὸν
 αὐτὸν ἀσπάζονται τρόπον τοῦ ἐκφράζεσθαι, ἀλλ' ἄλλαι
 ἄλλως τὴν αὐτὴν διατηροῦσιν ἔννοιαν, σύμφωνα μὲν τὴν
 τροπὴν ἣν ἔλαβεν ἡ γλῶσσα, ὡς ἀποτύπωσις τοῦ ἐθνικοῦ
 χαρακτῆρος καὶ τοῦ ἐπιχωρίου περιβάλλοντος. Διὸ καὶ δό-
 κιμος μετὰφρασις εἶνε ἢ πιστῶς μὲν παρακολουθοῦσα τὸ
 κείμενον, ἐρμηνεύουσα δὲ τὰ ἐν αὐτῷ, οὐχὶ διὰ τῶν ἀκρι-
 βῶς ἀντιστοιχούντων, ἀλλὰ διὰ τῶν ἰσοδυνάμων λέξεων καὶ
 ἀναλόγων φράσεων τῆς γλώσσης εἰς ἣν γίνεται ἡ μετὰ-
 φρασις.

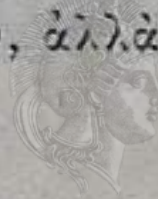
Τρίτον καὶ σπουδαιότατον μέλημα τοῦ συγγράφοντος
 πρέπει νὰ ᾔηται ἡ χρῆσις τῶν λέξεων σύμφωνα μὲν τὴν πραγ-
 ματικὴν αὐτῶν σημασίαν, καὶ κατὰ τὸν ὀρθὸν τύπον. Τι-

νές ποιοῦνται χρησιν Ἑλληνικῶν λέξεων πλεμμελῇ καὶ ἀλλόκοτον· καὶ τεῦτο, οὐχὶ ἀπὸ σκοποῦ, ἢ ἔνεκα ἰδιορρύθμου τινὸς προτιμήσεως, ἀλλὰ διὰ τὴν πολλῶν δεινότεραν τῆς ἀμυχθίας ἡμιμάθειαν, τὴν μητέρα πολλῶν κακῶν, τῆς οἰήσεως, (1) τῆς ἐπιπολασιότητος καὶ τῆς ἀμελείας. Ὅτε ἐφάνησαν τὸ πρῶτον αἱ Ἰλῶ σικαὶ Περσικαὶ παρατηρήσεις τοῦ σοφοῦ Κόντου, πάντες οἱ ἀκρίβως φραγκίζοντες κατ' ἀρχὰς μὲν ἐχλεύασαν τὸ δῆθεν σχολαστικὸν ἐκεῖνο βιβλίον, μετ' ὀλίγον δὲ ἤρξαντο ἰδιοποιούμενοι ἀνομολογήτως τὰ ἐν αὐτῷ, ὡς ἂν ἦσαν ταῦτα πρὸ πολλοῦ γνωστὰ εἰς αὐτούς. Ἀλλ' ἡ περὶ τοὺς τύπους ἀκρίβεια, καὶ ἡ κατὰ τὴν γνήσιαν αὐτῶν καὶ δόκιμον σημασίαν χρήσις τῶν λέξεων, εἶνε ἐπιστάσις ἄξια καὶ διὰ τοῦτο· ὅτι ἄλλως ἡ γλῶσσα ἀποστερεῖται πολλάκις μέσου ἐκδηλώσεως ἰδεῶν, ἃς οὐδένα ἄλλον ἔχει τρόπον νὰ διατυπώσῃ. Καὶ αὐτὴ ἡ πλουσιωτάτη τῶν γλωσσῶν, ἡ Ἑλληνική, κατ' ἓνα μόνον τρόπον δύναται νὰ ἐκφράσῃ ἐννοίας τινὰς μονολεκτικῶς καὶ ἀκριβῶς. Ἀναγκαστὸν λοιπὸν προσὸν τοῦ συγγραφέοντος εἶνε ἡ ἀκρίβεια καὶ σαφής (2) πρᾶγμα πολὺ σπουδαιότερον τοῦ ἐπιτηδεύειν γλαφυρίαν φορτικὴν καὶ πολλάκις σόλοικον, ὕψος λόγου αἰεὶ φαίνεται καλὸν εἶναι τοῖς πολλοῖς τε καὶ μηδὲν εἰδῶσιν».

Εἰς τὰ τρία ταῦτα, νομίζω, συνοψίζονται οἱ θεμελιώδεις κανόνες τοῦ ὀρθῶς καὶ δοκίμως, καὶ δὴ καὶ θελκτικῶς συγγράφειν· διότι τὸ γνήσιον καὶ ἄψογον γίνεται καὶ ἐπαγωγόν. «Καλὸν μὲν εὐσημησύνῃ καὶ κόσμος, αἰσχροὺς δὲ ἀταξία καὶ τὸ φορτικόν». Τὰς διὰ βραχέων ὑποτυπωθείσας παρατηρήσεις ταύτας ἵνα προσπαθήσω νὰ διχρωτίσω διὰ προχείρων τινῶν παραδειγμάτων.

(1) Καὶ ἄλλα δέ σοι πολλὰ ὑπάρχει μανθάνειν, εἴπερ μὴ αὐτὸς εἰδέναι οὐκ εἰδῶς δοῖς—Λουκιαν. Ψευδος. 12.

(2) Μηδὲ σε θελγέτωσαν αἱ ἀνεμῶναι τῶν λόγων, ἀλλὰ κατὰ

Τῆς ἀθετήσεως τοῦ τρίτου κανόνος ταλαίπωρα θύματα γίνονται εἰς χεῖρας τινῶν τὰ ἐπιρρήματα ἤδη καὶ λίσαν. Οἱ ἐπιτηδεύοντες γλαφυρὸν ὕψος, καὶ οὐχὶ σπανίως οἱ γράφοντες τὴν δῆθεν «διδυμώδη», φαίνονται ὑπολαμβάνοντες τὸ ἀπλοῦν τῶρα κατώτερον τῆς συγγραφικῆς αὐτῶν ἀξιοπρεπείας· ἐπειδὴ δὲ τὸ γυν θ' ἀπέβαινε πᾶσα σχολαστικόν, ἡ γὰρ εὐτυχὴς τὸ ἀτυχὲς ἤδη, φανταζόμενοι ὅτι σημαίνει τὸ αὐτὸ καὶ τὸ τῶρα⁽¹⁾. Ἀλλ' ἂν ἐνεθυμοῦντο τὰ ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου ἐπ' ἁμῶνος ἀναγινωσκόμενα, «ὀψίας ἦδη οὔσης», «ἦδη τέθνηκε», «πάντα ἦδη τετέλεσται», «ἦν γὰρ ἦδη ἐσπέρα», κ. τ. τ., θὰ ἐνόουν ὅτι τὸ ἦδη, ἐμφαίνει τὸ αὐτὸ καὶ τὸ τῶν Ἰάλλων déjà, ὅπερ χρονικὸν ἐπιρρημα ἢ συνήθεια ἐκφράζει διὰ τοῦ τοῖε πλέον ἢ, τῶρα πλέον, ἢ δὲ ἀρχαία μόνον διὰ τοῦ ἦδη, εἶον· «ἦδη γὰρ τρίτον ἐστὶν ἔτος» (Ὀδ. Β', 89.) Σαφέστατα δ' ἐμφαίνουσι τὴν ἐπὶ παρωχημένων, ἢ ἐπὶ τῶν πρὸ ὀλίγον τελεσθέντων χρῆσιν τοῦ χρονικοῦ τούτου ἐπιρρήματος τὰ παρὰ τοῖς κλασσικοῖς ἀπαντῶντα ἦδη ποτέ, ἦδη πάλαι, ἦδη τότε, ἦδη γυν, ἢ γυν ἦδη, (Σοφ. Ἀντιγ. 801), ἄλλοτε ἦδη πολυλάκις (Πλατ. Πολ. 507 Α.), κ. τ. τ. Ὀμοίως ἀπορροχνίζουσι τὴν γλωσσὴν ἡμῶν ἐπιρρηματος ἀπαρχιτήτως ἀναγκάσιον οἱ ποιοῦμενοι χρῆσιν τοῦ λίσαν, θέλοντες νὰ σημάνωσι τὸ πάντε, ἢ τὸ τῶν κλασσικῶν συγγραφέων ἄγαν. Ἴσως οἱ τοιοῦτοι εἶνε συγγνωστοὶ ἂν ποτε ἔτυχον τοῦ βαθμοῦ ἀλίαν καλῶς οὐ παρὰ διδασκάλου μὴ ὑποπτευθέντες

τὸν τῶν ἀθλητῶν νόμον, ἢ στερρὰ σοι τροφή συνήθης ἔστω· μάλιστα δὲ χάρισι καὶ σαφηνείᾳ θύε, ὧν πᾶμπολυ λίσαν νῦν ἀπέλεψε — Λουκιαν. Λεξιφ. 23.

(1) Τὸ δὲ πάντων καταγελαστότατον ἐκεῖνό ἐστίν, ὅτι ὑπεράττικος εἶναι ἀξιῶν, καὶ τὴν φωνὴν εἰς τὸ ἀρχαιότατον ἀπικριβωμένος, τοιαῦτα ἔνια, μᾶλλον δὲ τὰ πλεῖστα ἐγκαταμιγνύει τοῖς λόγοις, ἃ μὲν δὲ παῖς ἄρτι μανθάνων ἀγνοήσειεν. — Λουκιαν. Λεξιφ. 25.

ὅτι μορφήν μάλλον ἢ ἔπαινον ἀπένεμεν οὕτω, διότι *λίαν* σημαίνει τὸ ὑπὲρ τὸ μέτρον, τὸ πέραν τοῦ δέοντος, τὸ πύρα πολὺ τῆς συνηθείας, ἥτοι τὸ trop τῶν Γάλλων. Κατὰ ταῦτα δύναται τις ὀρθῶς νὰ εἴπῃ· «εἶσθαι λίαν ἀπατητικὸς», ἂν ὁμοίως εἴπῃ· «εἶσθαι λίαν φιλόφρων», κόρον καὶ βάρυνσιν ἐκφράζει ἀντὶ εὐχαριστίας. Πρὸς τὸ *λίαν* (Εὐρ. Ἀνδρ 866, Πλατ. Κρατ. 415 Γ.).

Τινὲς κατασκευάζουσιν ὀνόματα ἀφηρημένα ἐκ τῶν εἰς —ικὸς ἐπιθέτων, μὴ διακρίνοντες τί τὸ ἀνεκτόν, τί τὸ θεμητόν καὶ τί τὸ μὴ θεμητόν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ γλώσσῃ. «Ἐρριψε τὸν δίσκον μὲ πολλὴν πλαστικότητα». Ἡ λέξις *πλαστικότητα* οὕτως καὶ αὐτὴν εἶναι ἀνεκτή, οὕτως σημαίνει, οὕτω πλασθεῖται, τὴν ἐν τῷ νῷ τοῦ πλάσαντος ἐμρωλεύουσιν καὶ τερατουργοῦσιν *plasticité*. Ἐγραψάν τινες καὶ ἐνημερότης, τὸ ὅποιον εἶναι ὅλως ἀνήμερον καὶ θηριώδες. Ἄν δ' ἀνεχθῇς τοῦτο, οὐδὲν θὰ σὲ σώτῃ ἀπὸ τὴν ναυτικότητα, καὶ τὴν στρατιωτικότητα, καὶ τὴν ἐνδοτικότητα, καὶ τὴν παρὰδεξιότητά, καὶ ἄλλα τοιαῦτα τέρατα. Καὶ πῶς λοιπὸν θέλετε νὰ τὰ εἴπωμεν; Ἄν ἑλληνιστὶ γράψετε, διὰ τοῦ οὐδετέρου τύπου, ὡς οἱ Ἕλληνες ἀνέκαθεν, οἶον· τὸ ναυτικὸν τῆς δυνάμεως, τὸ στρατιωτικὸν τοῦ παρὰδεξιότητος, τὸ ἐνδοτικὸν τοῦ χαρακτηήρους, τὸ παρὰδεξιότητὸν τῆς πράξεως, κ. τ. ἐ. Πρὸ πάντων μὴ ἀποπειράσθε Ἑλληνικοῦρες, ἂν μὴ ἐξεμάθετε τοὺς στοιχειώδεις κανόνας τῆς γλώσσης, ἂν μάλιστα ᾔτῃσι ἄμφοροι τῆς λεπτοτάτης ἐκείνης καὶ ὀρμεμύτου συναίσθησέως τοῦ καλοῦ, τοῦ ἐν τῇ τέχνῃ ὀρθοῦ καὶ ἀνεκτοῦ, ἣν οὐδεμία διδασκαλία εἶναι ἱκανὴ νὰ διεγείρῃ ἐκεῖ ὅπου ἡ φύσις αὐτὴ δὲν ἐνεφύττει τὰ πρῶτα καὶ σπέρματα. «Οὐ γὰρ ἂν πώποτε εἶδεν ὀρθαλμὸς ἥλιον, ἡλιοειδὴς μὴ γενόμενος, οὐδὲ τὸ καλὸν ἂν ἴδοι ψυχὴ μὴ καλὴ γενομένη.» Παντελῶς ἔπτερημένοι τῆς ὀξυτάτης αἰσθητηρίου τῆς δυνάμεως εἶναι ὅσοι γράφουσιν, «ἐξωτερίκευτε τὸ φρόνημά του»· «ἐτερεμάτισε

τὸν βίον του». (ἐνθα ὁ γράψας οὐδὲ τὴν διάφορον σημασίαν βίου καὶ ζωῆς φαίνεται νοήσας)· «φωτογραφία ἐκ τοῦ φυσικοῦ», (ὡς ἂν ὑπῆρξε ποτὲ, ἢ δύναιται νὰ ὑπάρξῃ, φωτογραφία ἐκ τοῦ ἀφυσικοῦ). «μεγάλῃ ἐπιτυχίᾳ ἐσημειώθη» (=a été signalée), καὶ ἄλλας τοιαύτας ἐμετηρίους φραγκογραικικὰς συσκευασίας.

Μονονοῦκ ἀκούω μακρόθεν ἀντηχοῦσαν τὴν γνωστὴν καὶ πάντοτε πρόχειρον, ἀλλὰ κούφην καὶ κενὴν ἀντίρρησην. «Καὶ ὅμως, κύριέ μου, αὐτὰ καθιερώθησαν». Ἀλλὰ τίς ὁ ἱερὸς μύστης ὁ θεσπίσας τινῶν μὲν λέξιων τὴν πλημμελῆ χρῆσιν, στράβλωσιν, καὶ λωποδυσίαν, ἄλλων δὲ, τέως ἀγνώπτων, τὴν τερατόμορπον κατασκευήν; Ἡ ἀγρχιμματοσύνη οὔτε καθιεροῖ, οὔτε καθιεροῦται. Μόνοι οἱ ὁμολογουμένως μεγάλοι καὶ κλασσικοὶ συγγραφεῖς ἰσχύουσι κάποτε νὰ κατχστήσωσι κοινῶς ἀποδεκτὴν νεολογίαν τινὰ ἀναγκαίαν καὶ χρήσιμον, ὅσας ἐπινοήσωσι τὸ τοιοῦτο εὐστόχως, καὶ σύμφωνα μὲ τοὺς κανόνας καὶ τὸ καθόλου πνεῦμα τῆς γλώσσης. Ὅτε ὁ μέγας ἐπικληθεὶς, ἀλλ' ἐν πολλοῖς μικρὸς Λουδοβίκος ὁ ΙΔ', σολοικίζων εἶπε la carrosse, οἱ μὲν αὐλοκόλακες, κύψαντες τὴν κεφαλὴν, συνερώνησαν ὅτι, ἀφοῦ ἡ Α. Μ. «καθιέρωσε» τὸν θηλυκὸν τύπον, τὸ ὄνομα ἐκεῖνο ἔπαυσεν ὄν ἀρσενικόν· Ἀλλ' οἱ συνετώτεροι τῶν ὑπηκόων του ὤκτειραν τὴν μωρίαν ταύτην καὶ δουλοπροσύνην, ἡ δὲ Γαλλικὴ Ἀκαδημία οὐδέποτε συνήνεσε νὰ σολοικίσῃ μετὰ τοῦ Roi Soleil.

Τοῦτο μοὶ ἐνθυμίζει ἐτέραν ἑξὶν τινῶν, οἱ ὅποιοι, τόσον ἐμούσκευσαν τὸν νοῦν αὐτῶν (1) εἰς τὴν ἀνάγνωσιν βαναύ-

(1) Καὶ μὴν καὶ ἐκεῖνο οὐ μικρόν, μᾶλλον δὲ τὸ μέγιστον ἁμαρτάνεις, ὅτι οὐ πρότερον τὰς διανοίας τῶν λέξεων προπαρασκευασμένος, ἔπειτα κατὰ κράτος τοῖς ῥήμασι, καὶ τοῖς ὀνόμασιν, ἀλλ' ἦν ποῦ ῥῆμα ἔκφυλον εὗρης, ἢ αὐτὸς πλασάμενος οἰηθῆς εἶναι καλόν, τούτῳ ζητεῖς διάνοιαν ἐφαρμόσαι καὶ ζημίαν ἡγῆ, ἂν μὴ παραδύσῃς αὐτό που, καὶ τῷ λεγομένῳ μηδ' ἀναγκαῖον ἢ...

σων μυθιστορημάτων καὶ ἐξωλεσμάτων ἐσχατοφυλλων Φραγκικῶν, ὥστε καὶ τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος ἡγεμόνα παρουσιάζουν εἰς τὸ νοῆμον κοινὸν ὡς «Βασιλέα—Ἰλιον». Συχνὰ ἀγγέλλονται βιβλία ἅτινα πωλεῖ ὁ δεῖνα «Βιβλιοπώλης—ἐκδότης» (libraire—éditeur), καὶ συνιστᾷται ὁ τάδε «ἔμπορος—ἐπιπλοποιός.» Ἄν τοῦλάχιστον οἱ κατασκευασταὶ τῶν καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς λυπουσῶν ἀηδιῶν τούτων ἐποιοῦντο χρῆσιν χυδαίων λέξεων, θὰ ἦσαν ἀνεκτότεροι. Ἄλλ' ὁ εἰς νοθογενεῖς συνδυασμοὺς ἐξευτελισμὸς λέξεων καθαρῶς Ἑλληνικῶν ἐμποιεῖ ἀποτροπίαν εἰς πάντα μὴ τελείως ἀποβαλόντα τὴν συναίσθησιν τοῦ ἀρμόζοντος. Τοιαῦτα εἶνε καὶ τὰ, Σιδηροδρομὸς Ἀθηνῶν—Πειραιῶς, νομὸς Ἀττικοβοιωτίας, ἡ Λιτωλοκαρνανία, ἡ Ἡπειροθεσσαλία, ἡ πρυσθαφίσεις, καὶ ἄλλα παρόμοια τεχνουργήματα ἀνθρώπων τόσῳ πολυαυχόλων δῆθεν, ὥστε οὐδὲ τὸν μονοσύλλαβον σύνδεσμον καὶ εὐκχεροῦναι νὰ παρεμβάλωσιν. Ἄλλ' ἂν ταῦτα ἀκαθιερώθησαν, τί εἶνε τὸ κωλύσον τὴν χρῆσιν συνθέτῳ οἷα τὰ, Ἀμερικανώπη, Ἀφρικασία, Γερμανοδανία, Μαροκοαλγερία, Σαμοκήτη, ἀφαιροπολλαπλασιασμός; Καί, ὡς τὰ πράγματα καθεκῆστην μαρτυροῦσιν, ἀδύνατον ἦτο νὰ σταματήσῃ τὸ κακὸν εἰς τὴν ἐφεύρεσιν τῆς τέως ἀγνώστου ἀριθμητικῆς πράξεως, τῆς «προσθαφαιρέσεως», ἀλλὰ κατασκευάσθησαν καὶ ἀνθρωπομάζα, καὶ ληστοφυγόδιχοι, καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἄγρια θηρία.

Συνέπεια τῆς παχυδέρμου ταύτης ἀναισθησίας τοῦ γλωσσικῶς ἀνεκτοῦ καὶ ἀρμόζοντος εἶνε ἡ δι' Ἑλληνικῶν λέξεων πράστασις φράσεων τινῶν τῇ Γαλλικῇ γλώσσῃ ἰδιαζουσῶν, αἵτινες οὕτω μεθερμηνεύμεναι, πᾶν ἄλλο

Καὶ οἱ μὲν ἰδιῶται πάντες ἐτεθήπειςαν, ὑπὸ τοῦ ξένου πληγέντες τὰ ὧτα· οἱ δὲ πεπαιδευμένοι, ἐπ' ἀμφοτέροις, καὶ σὺ καὶ τοῖς ἐπαινοῦσιν, ἐγέλων.—Λουκιαν. Λεξιφ. 24.

δηλοῦσιν ἢ τὸ γαλλιστὶ σημαίνον. Οἱ ἀνοήτως λέγον-
τες καὶ γράφοντες, «τὸ ζήτημα ἐτέθη ἐπὶ τοῦ τάπητος»,
οὐδ' ὑποπτεύθησαν ποτὲ ὅτι ὁ Γάλλος, ποιούμενος ἐν τῇ
περιπτώσει ταύτῃ μεταφορικὴν χρῆσιν τῆς λέξεως tapis,
νοεῖ, οὐχὶ τὸν ὑπὸ πόδας τάπητα (ἐφ' οὗ θ' ἀναγκαζόμεθα
νὰ φαντασθῶμεν Ἀνατολίτας σταυροποδητὴ ἐδρασμένους
καὶ συνδιαλεγόμενους), ἀλλὰ le tapis de table, τὸ κά-
λυμμα τῆς τραπέζης, πέραν τῆς ὁποίας ὑποτίθενται καθή-
μενοι οἱ συζητοῦντες. Δῆλον λοιπὸν ὅτι οὔτε ἀρμόζον,
οὔτε δυνατόν εἶνε νὰ μεταφράζῃ τις κατὰ λέξιν τὰ μετα-
φορικῶς ἢ παροιμιωδῶς λεγόμενα, σώζων συνάμα καὶ τὸ
νοούμενον. Οὐδεὶς Γάλλος θὰ ἡρμήνευε π. χ. τὸ ἐπὶ ξυροῦ
ἀκμῆς ἀπλῶς διὰ τῶν ἀντιστίχων Γαλλικῶν λέξεων, ἀλλὰ
θὰ ἐζήτηι ἰσοδύναμόν τινα φράσιν ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ γλώσ-
σῃ. Οὕτω καὶ Ἕλληνας σωφρονῶν, καὶ ἔχων συναίσθησιν
τινα τοῦ ἰδιόζοντος χαρακτῆρος ἑκατέρας τῶν γλωσσῶν,
ὀφείλει νὰ λέγῃ ὅπως οἱ Ἕλληνες ἀνέκαθεν εἶπον. Τὸ ζή-
τημα προέκυψεν, ἢ ὁ δεῖνα ἤγειρε τὸ ζήτημα κ. τ. τ.
«Ἡ γυμναστικὴ διὰ μέσου τῶν αἰώνων», οὐδὲν ἄλλο
σημαίνει, ἑλληνιστί, εἰμὴ ὅτι ἡ γυμναστικὴ διέβη δῆθεν
διὰ τοῦ μέσου τῶν διαφόρων αἰώνων· διότι ἡ Ἑλληνικὴ
γλῶσσα εἶνε πρὸ πάντων λογικὴ καὶ σαφής. Οἱ μη-
χανικῶς ἀπηχοῦντες φράσεις Γαλλικάς, οἷον· à tra-
vers les âges ἢ, sur une grande échelle («εἰς
μεγάλῃν κλίμακα»), ἢ autour de la guerre («πέραν
τοῦ πολέμου» ἢ καθὼς εἶπον τινὲς ψευδοελληνίζοντες,
ἀκύκλω τοῦ πολέμου), κ. τ. τ., εἶνε ἄξιοι συλλυπητηρίων,
ὅτι ζητοῦντες νὰ ἐπιτηδεύσωσιν ἀθιγρὸν καὶ γλαφυρὸν χα-
ρακτῆρα λόγου, γίνονται καταγέλαστοι, βαρβαρίζοντες
οἰκτρῶς. Ἀλλὰ πῶς θέλετε νὰ τὰ εἰπώμεν; Ἄν ἐπαγγέ-
λεσθε ὅτι ἑλληνιστὶ συγγράφετε, ἑλληνιστὶ νὰ τὰ εἴπετε,
προσπαθοῦντες πρῶτον νὰ διαλογίζεσθε καὶ ν' ἀντιλαμβά-
νεσθε τῶν ἐννοιῶν ἑλληνιστί, καὶ ὅχι φραγκιστί. Π. χ.,

Ἡ γυμναστική ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς ἢ, ἀπὸ τῆς πρώτης ἀρχῆς ἕως σήμερον. Ἡρξάντο κατασκευάζοντες (ὅχι, «εἰς μεγάλην κλίμακα», ἀλλὰ) μεγάλας ποσότητας ἢ, ὁ νέος σπόρος θὰ καλλιεργηθῇ ἐπὶ εὐρυτάτων ἀγρῶν. Τὰ τοῦ πολέμου ἢ τὰ ἀφ' ὧντα εἰς τὸν πόλεμον ἢ σχετικά τινα τοῦ πολέμου· κ.τ.έ.

Τοιαύτη δὲ εἶνε ἡ πρὸς τὰ Φραγκικὰ ἐθελοδοουλεία εἰς ἣν ὑπέταξάν τινες τὸν νοῦν αὐτῶν, ὥστε ποιοῦνται μὲν χρῆσιν λέξεων Ἑλληνικῶν, συγγράφουσιν ὁμῶς καθ' ὃν τρόπον ἀντιλαμβάνονται τῶν ἐννοιῶν οἱ ξένοι. «Ὁ ταξειδιώτης καὶ ὁ ὁδηγὸς τοῦ ἔβαινον βραδέως· ἀλλ' αἶφνης ὁ τελευταῖος ἐσταμάτησε», κτλ. Τελευταῖος Ἑλληνιστὶ δηλοῖ τὸν ἔσχατον· ὁ δὲ οὕτω μεταφράσας τὸ Γαλλικὸν *ce dernier* προὔτιθετο νὰ εἴπῃ· «ἀλλ' αἶφνης οὗτος ἐσταμάτησεν.» Ἐπίσης πλημμελής καὶ ἄστοχος εἶνε ἡ χρῆσις τοῦ ὠρισμένως (=décidment, οἶον· «ὠρισμένως αἱ Ἀθηναῖοι δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς Εὐρωπαϊκὴ μεγαλόπολις,») ἀντὶ τοῦ βεβαίως, ἀναμφιλέκτως, εὐλόγως, προδήλως, κ.τ.τ. Τὸ προτάσσειν τὰ ἀριθμητικὰ εἰς, μία, ἐν τῶν Ἑλληνιστὶ ἀνάρθως ἢ διὰ τοῦ τίς, τί, ἐκφερόμενων ὀνομάτων, εἶνε καὶ τοῦτο βάρβαρον, καὶ ἀηδὲς καὶ δὴ καὶ παραμορφώνει τὴν ἐννοιαν. «Μία θεατρικὴ παράστασις,» (ὡς ἐφημεριδογράφοι τινὲς ἐπιγράφουσι τὰς δραματικὰς τῶν ἐπικρίσεις), σημαίνει μία, καὶ ὅχι πλείους. Ἡ Γαλλικὴ γλῶσσα, οὕσα πτωχοτέρα τῆς Ἀγγλικῆς, ἥτις ἐκφέρει τὰ τοιαῦτα διὰ τοῦ ἀορίστου ἄρθρου *a*, καθ' ἀνάγκην ποιεῖται χρῆσιν τοῦ *un*, *une*. Ἀλλὰ τῶν Ἑλλήνων ὅσοι δὲν ἐκουτσοφράγκευσαν διανοητικῶς ἀρκοῦνται εἰς τὸ ἄναρθρον, οἶον. «Θεατρικὴ παράστασις», ἢ «περὶ θεατρικῆς τινος παραστάσεως».

Ἐπειδὴ δὲ οὐδὲν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ μένει στάσιμον, ἀλλ' ἢ βελτιοῦται, ἢ πρὸς τὰ χεῖρω βαίνει, ἀκόλουθον ἦτο οἱ κουτσοφραγκίζοντες νὰ κηδηλεύσουν καὶ τὰ δόλια Ἑλ-

ληνικά των, γράφοντες ἐλάστιχοι (μὲ τελικὸν *ν*), καὶ μα-
γνέζισ, καὶ ἄλλα τοιαῦτα τερατόμορφα. Οὐδ' ἦτο δυνα-
τὸν *ν* ἠνακοπῇ ἐδῶ ἢ ἐπέκτασις τῆς ἐπιδημίας, ἀλλ' ἐν
μέτῳ περιδιαγγραμμάτων δῆθεν φράσεων ἀπεντῶσιν ἐμετικὰ
τινα, καὶ ἀπείσια, οἶον. «Ἐπαιάνισεν ἁρμονικώτατα ἢ
μπάντα τοῦ πυροβολικοῦ». «Περικλεστέρατη ἀμφίσεις γρώ-
ματος ἀνοικτοῦ ῥίξ». Τὴν λεπτήν αὐτῆς μέσιν περιέβαλε
ζώνη βελούδου μ.π.λέ». «Ἐκίνει μετὰ θεϊκτικῆς χάριτος τὴν
βιγιάγλια της». «Τὸν παχὺν τοῦ αὐχένος ἐκάλυπτεν ἄφθο-
νος γκραβάτα». Δῶτε μοι λεκάνην! Διατί ὁ ἄγριος οὗτος
καὶ ἀντίτιος ἀνασκολοπισμὸς τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ἦ-
τις, καὶ καθαρεύουσα καὶ χυδαίζουσα, σᾶς παρέχει πλοῦ-
τον πολύν, ἵνα λάβητε ὅ,τι προαιρεῖσθε· τριανταφυλί, ῥό-
δινον, οὐρανί, γαλάζιο, γαλανόν, κυανοῦν, γλαυκόν, ἀνε-
μιστήριον, ῥιπίδι, λαίμοδέτης, κτλ. Οἱ ἀσμενίζοντες τῇ
φραγγογραφικῇ, οἱ ἐπινουῶντες ὀνόματα καὶ τύπους λέξε-
ων, καὶ τροπὰς λόγου ἀγνώστους καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς χυ-
δαίους, μᾶς ἐνθυμίζουσι τοὺς γελοιοτάτους ἐκείνους ἀρχον-
τοχωριάτας, οἵτινες θυσιάζουσιν ἄθῳ καὶ κατὰ τὰ ἄλλα
ἄξιόλογον μύστακα φανταζόμενοι ὅτι θ' ἀναλάμψουν ὡς
«Εὐρωπαῖοι» ξυρίσαντες αὐτόν.

Τοιοῦτοι εἶνε καὶ οἱ νοθογενεῖς τὸν νοῦν καὶ τὴν ψυχὴν
Ἑλληνες, οἱ μασκαρεύοντες τὴν Ἑλληνικωτάτην Ἀπό-
κρεων ὡς *Καρναλιόν*, οἱ γράφοντες περὶ ὠρολογίων *ρε-
μοντουάρ* (ἀκλειθρων, δηλονότι, ὡς ἐγὼ θὰ τὰ ὀνόμαζα),
καὶ περὶ κολλάρων *ἀλέ*—*ρετοῦρ* (διατί ὄχι διπλωτῶν;) καὶ
περὶ ἄλλων τοιούτων γλωσσικῶν εἰλωτισμῶν, δ' ὧν κιν-
δυνεύουσι νὰ καταστήσωσι τῷ ὄντι *Καρναβαλίον* τὴν γλώσ-
σαν τῶν ἀπλουτέρων μὲν ἀλλ' ἀσυγκρίτως ἄξιοπρεπεστέ-
ρων καὶ συνετωτέρων πατέρων των(1). Τοιοῦτοι εἶνε οἱ

(1) Διὰ τοὺς τερατουργοὺς τούτους ἀνάγκη μετακαλέσαι Σώ-
πολιν τὸν ἱατρὸν, ἵνα διαλεχθέντες ὑπὲρ τῆς νόσου, ἴασιν τινα

διηγούμενοι περὶ «χωροφυλάκων μετεμφισμένων εἰς δι-
τέκτιφ» (μυστικούς ἀστυνόμους). οἱ ὀνομάζοντες ριπόρτερ
τὸν ἐξαγγελέα, καὶ ρεκόρ τὴν ἀναγραφήν, καὶ ἰντερβιοῦ
τὴν συνέντευξιν, — ὀνόματα ταῦτα Ἑλληνικώτατα καὶ
τῶν ψευδοφραγκικῶν πολλῶ ἀρμολιώτερα, ὧν τὸ ὀρθὸν
καὶ εὐχρηστον πολλὰκις ἠρμηνεύθη.

Ἀλλά, βλέπετε, αὐτὰ τὰ Ἑλληνικά δὲν ἔχουν τὴν
καίποιαν Ζολαϊκὴν ὁσμήν, (1) οὐδὲ τὴν καφενικὴν ἡχὴ τὴν
θέλγουσαν αἰσθητήρια ὄργανα ἐξηχρειωμένα. Ἄλλως τε,
αἰτία τῆς προτιμῆσεως εἶναι καὶ τὸ παρὰ τοῖς βαναύσοις

αὐτοῖς εὖρωμεν· συνετὸς γὰρ ἀνὴρ, καὶ πολλοὺς ἤδη παραλαβὼν
ὥσπερ αὐτοὺς ἡμιμανεῖς καὶ κορυζῶντας, ἀπήλλαξεν ἐγγέας
Φάρμακον. — Χαῖρε, Σιώπολι, καὶ τουτονὶ τὸν Φραγκογραικῦλον
παραλαβὼν λήρω νῦν καὶ ξένη περὶ τὴν φωνὴν νόσω ξυνόντα καὶ
κινδυνεύοντα ἤδη τελέως ἀπολωλέναι, σῶσον ἐνίγε τῷ τρόπῳ.
Οὐκ ἀκούεις, οἷα φθέγγεται, διαστρέφων τὴν γλῶτταν, καὶ ταῦτὶ
τὰ ἀλλόκοτα συντιθεῖς, καὶ σπουδὴν ποιούμενος ἐπ' αὐτοῖς, ὡς
δή τι μέγα ὄν, εἴτι ξενίζοι καὶ τὸ καθεστηκὸς νόμισμα τῆς φω-
νῆς παρακόπτοι. — Μὰ Δί', οὐ μικράν τινα λέγεις τὴν νόσον·
βοηθητέα γοῦν τῷ ἀνδρὶ πάσῃ μηχανῇ, καὶ κατὰ θεῶν γὰρ, τῶν
χολωτῶν τινι φάρμακον τουτὶ κερασάμενος ἀπήειν, ὡς πιὼν ἐμέ-
σειε. Φέρε πρῶτον αὐτὸς πίθι, ὦ Φραγκογραικῦλε, ὡς ὑγιῆς ἦ-
μῖν καὶ καθαρὸς γένοιο, τῆς τοιαύτης τῶν λόγων ἀτοπίας κενω-
θεῖς· ἀλλὰ πείσθητί μοι, καὶ πίθι, καὶ ράων ἔστη. Ἄρξαι δὴ ἐ-
μεῖν. Βαβαί! Πρῶτον τουτὶ τὸ **πλαστικότητα**· εἴτα μετ' αὐτὸ
ἐξελήλυθεν ἡ **ἀνθρωπομάζα**· εἴτα ἐπ' αὐτοῖς τὸ **ἐξ ἄλλου**.
Βίασε δ' ὅμως, καὶ χάθες εἰς τὴν φάρυγγα τοὺς δακτύλους· οὐ-
δέπω τὴν **μαγνέζιαν** ἐμέμηκας, οὐδὲ τὸ **ἐλάστικον**, οὐδὲ
τὴν **γκραβάταν**. Πολλὰ ἔτι ὑποδέδυκε, καὶ μεστή σοι αὐτῶν
ἡ γαστήρ. Ἀμεινον δὲ εἰ καὶ κάτω διαχωρήσειεν ἂν ἓνια· ὁ
γοῦν **Καρναβαλὶς** μέγαν τὸν ψόγον ἐργάσεται συνεχπεσὼν με-
τὰ τοῦ πνεύματος.

(1) Αὐτοὶ οἱ συνετώτεροι τῶν Γάλλων ἀποτροπιάζοντα τὴν
Ζολαϊκὴν δυσωδίαν. Προλ: A. Macrodé. La flore pornogra-
phique; glossaire de l'école naturaliste, extrait des
œuvres d'Emile Zola et de ses disciples. Paris. 1885.

τὸν νοῦν ὑπολανθάνον αἰσθημα τῆς ψευδοεντροπῆς διὰ πᾶν ὅ,τι κχλόν, γνήσιον, καὶ πρέποι.—αἰσθημα τὸ ὁποῖον οἱ ὀξύτατα ψυχολογοῦντες Γάλλοι ὠνόμασαν πᾶν εὐτραπέλως *la honte du bien*. Διὰ τοῦτο καὶ μεταγραμματίζουσί τινες ξένα κύρια ὀνόματα δι' Ἑλληνικῶν γραμμάτων, ἀλλὰ φραγκιστί, φανταζόμενοι οἱ ταλαίπωροι ὅτι εἶνε δυνατὸν νὰ παραστήσῃ τις οὕτω τὴν ξενικὴν προφορὰν! Ἄλλ' οὐδὲ τῆς Ἑλληνικῆς προφορᾶς ἡ παράστασις ἀποβαίνει ἐν πᾶσι δυνατὴ διὰ Λατινικῶν γραμμάτων. Τὸν ἐπιφανῆ Ἑλληνα Ι. Παππαδιαμαντόπουλον, τὸν ψευδωνύμως γνωστὸν ὡς Ἰωάννην Μωρέαν, μετεμφίσταν εἰς Ζὰν Μωρεάς, διότι γαλλιστί γράφεται *Jean Moreas*. Ἄλλὰ ποῦ *Jean*, καὶ ποῦ Ζάν! Παραδέξως πῶς τὸ αὐτὸ χριστιανικὸν ὄνομα παρουσιάζουσιν ὡς Τζῶν ὅταν μηχανεύωνται Ἑλληνικὴν παράστασιν τοῦ Ἀγγλικοῦ *John*. Ὁ Γάλλος *Jacques* κατασκευάζεται εἰς Ζάκ, ἀλλ' ὁ Ἀγγλος *James* εἰς Τζαῖμς· ἁμφοτέρω δὲ Ἰάκωβοι ὄντες, καθίστανται οὕτως οἱ δυστυχεῖς ἀγνώριστοι. Ὁμοίως ὁ Πέτρος Λόττης (*Pierre Lotti*) γελοτοποιεῖται φραγκογραικιστί ὡς Πιέρ Λοττί· καὶ ὁ Ἀνδρέας Καρνέγης (*Andrew Carengie*) ὡς Ἀντρευ Καρνέτζι. Οὐδεὶς δὲ τῶν γελοτοποιῶν τούτων ἠυδόκησε (οὐδ' αὐτὸς ὁ Μονσιὺ Πσι-καρί) νὰ μᾶς φωτίσῃ περὶ τῆς κλίσεως εἰς ἣν ἀνάγονται τὰ νεόπεπτα ταῦτα εἰς ἡλθόντα κύρια ὀνόματα. Οὐδεὶς ἠθέλησε νὰ ἐξηγήσῃ διατὶ οἱ οὕτως εἰλωτεύοντες εἰς τὰ ξένα δὲν μιμοῦνται τὸν ἀντιθέτον τὸν λογικὸν καὶ ἀξιοπρεπῆ κανόνα τῶν Γάλλων οἵτινες ἀποδίδουσι τὰ Ἑλληνικὰ ὀνόματα Διονύσιος, Βλάσιος, Μακάριος, Ἱερώνυμος, οὐχὶ διὰ τῶν *Dionyssios, Vlassios, Makarios, Hieronymos*, ἀλλὰ διὰ τῶν γνησίως Γαλλικῶν τύπων *Denis, Blaise, Macaire, Jerome*.

Πολλὰ κύρια ὀνόματα, μάλιστα Ἀγγλικά, προφέρονται ἐκ παραδόσεως τρόπῳ ἀνθιρέτῳ καὶ ἰδιορρύθμῳ, ὅπως

διαφόρῳ τῆς κατ' ὄψιν γραφῆς. Τὸ Bouchier προφέρεται μὲν Ἀγγλίστι ὡς ἂν ἐγράφετο Bowcher· ἀλλὰ τὸ ἐν Ἑλληνικαῖς ἐφημερίσιν ἀπαντῶν ἀλλόκοτον Μπάουτσερ, οὔτε τὴν ὀρθογραφίαν τοῦ ὀνόματος σώζει, οὔτε τὴν γνησίαν προφορὰν ἐνθυμίζει. Ὁ δὲ μὴ εἰδὼς ἐκ τῶν προτέρων περὶ τίνος πρόκειται, μένει ἐν ἀπορίᾳ ἐντυγχάνων παραπλησίαις παραμορφώσεσι κυρίων ὀνομάτων. Τὰ τοιαῦτα λοιπὸν ὀνόματα ὀφείλομεν νὰ μεταγράψωμεν Ἑλληνικοῖς γράμμασιν ὅσον ἐνεστί πιστότερον, προσέχοντες μᾶλλον τῇ ὀρθογραφίᾳ, ἢ τῇ προφορᾷ, οἷον Βούρχιερ. Εἰς τινὰς μάλιστα περιστάσεις ἐτι προτιμώτερον εἶνε νὰ γράψωμεν αὐτὰ ἀναλλοίωτα, Λατινικοῖς γράμμασιν· διότι ὀλίγιστοι εἶνε καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ μόνον σχολείου ἀποφοιτήσαντες, οἱ μὴ δυνάμενοι ν' ἀναγνώσωσι ταῦτα, καὶ ἀσφαλέστερον νὰ νοήσωσι περὶ τίνος πρόκειται, ἢ διὰ τῶν νῦν συνήθων παραμορφώσεων. Καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἀνέκχθην ἐφρόνουν ὅτι ἡ Γεωγραφία ὄφειλε νὰ διδάσκεται εἰς τὰ σχολεῖα οὕτως, ὥστε οἱ μαθηταὶ νὰ μνησθῶσιν ὅτι τὸ Λονδῖνον, π. χ. λέγεται ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν London, καὶ τὸ Λούγδουνον Lyon, καὶ ὁ Σηκουάνης Seine, κ. τ. τ.

Οὐχ ἥττον ἀηδὴς καὶ παιδαριώδης ἐπιτήδευσις εἶνε τὸ ὀνομάζειν Κάιζερ τὸν Γερμανὸν Αὐτοκράτορα. Ἀληθεύει μὲν ὅτι Τσάρον λέγομεν τὸν Αὐτοκράτορα τῆς Ρωσσίας· ἀλλὰ τὸ ὄνομα τοῦτο προσέλαβε τύπον Ἑλληνικὸν πρὶν ἢ γίνῃ δεκτὸν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ γλώσσῃ. Ἀμφότερα δὲ, τότε Κάιζερ καὶ τὸ Τζάρ εἶνε ἐπιχώριοι παραφθοραὶ τοῦ ἀρχικοῦ Λατινικοῦ Caesar=Καῖσαρ. Ἔτερα πάλιν ξένα γεωγραφικὰ ὀνόματα, ὧν ἡ προφορὰ εἰκονίζεται δῆθεν πιστῶς Ἑλληνικοῖς γράμμασι, καθίστανται οὕτως ἀγνώριστα μὲν εἰς αὐτοὺς τοὺς ξένους, ἀποτρόπαια δὲ καὶ ἐμετιχὰ εἰς τοὺς τηροῦντας συνάισθησιν τινὰ ἐκείνου τὸ ὅποιον οἱ ἄλλοι ὀρθῶς ὠνόμασαν la dignité du langage. «Ὁ Μπαλφουρ ἐξέλεγχεν ἀντιπρόσωπος τοῦ Σίτυ,» τοῦ Ἀστερος

(City) δηλονότι τοῦ Λονδίνου! Ἀλλὰ τίς ἀναγνώσας Σίτυ, μόνον, ἤθελε μαντεύσει περὶ τίνος μέρους γῆς πρόκειται; Συχνὰ πυκνὰ εἶδομεν ἐπ' ἐσγάτων μνημονευομένην τὴν ἐν Μαρόκκῳ πόλιν *Ταγγέρ*, ἣν οἱ μὲν Γάλλοι οὕτω, *Tanger*, ὀνομάζουσιν, οἱ δὲ Ἕλληνες ἔκπαλαι *Τίγγην*, ὥς καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἐπισήμους πίνακας τῆς Προξενικῆς ὑπηρεσίας ἐφέρετο ἄλλοτε τὸ ὄνομα. Τώρα ὁμῶς, οἱ νομίζοντες ὅτι «ἐξευρωπαίσθησαν», βαρβαρίζουσι. Τερατῶδες εἶνε τὸ *Μονακό*, τὸ ὁποῖον ἀρμόζει μὲν εἰς χαρτοπαίχτας καὶ τοιοῦτου εἶδους ὑποκείμενα, ἀλλ' οὐχὶ εἰς τὰ χεῖλη τῶν μὴ ἀποπτυσάντων πᾶσαν γλωσσικὴν περιστολήν, αἰδῶ, καὶ εὐπρέπειαν. Τὸ δὲ τέρας τοῦτο εἶνε τόσῳ ἀπαισιώτερον, ὅσῳ τὸ χωρίον ὠνομάσθη πρῶτον ὑπὸ Ἑλλήνων, τῶν ἐνδόξων Φωκαέων ἀποίκων τῆς Μασσαλίας, οἵτινες ἱδρυσαν ἐκεῖ ναὸν τοῦ Μονοῖκου Ἡρακλέους. (1) Ἀναίσθητος καὶ ἀσυγκίνητος ὑπὸ τῆς πατρῴας εὐκλείας πρέπει νὰ ᾔηνε ὅστις μὴ εὐφρένηται ὀνομάζων τὴν χώραν ἐκείνην *Μονοικίαν*. Ἀγανάκτησιν καὶ ναυτίαν προξενεῖ εἰς Ἕλληνα σεβόμενον ἐαυτὸν τὸ *Αἰξ-Λε-Μπαίν*, γλωσσικὸς τραγέλαφος, ὅστις, οὔτε τὴν προφορὰν, οὔτε τὴν γραφὴν ἐρμηνεύει τῆς Γαλλικῆς παραφθορᾶς, *Aix-les-Bains*, τοῦ γνησίως Ἑλληνικοῦ ὀνόματος τῶν *Λουτρῶν τοῦ Σέξτου* (2)

Τοιαύτη, ὁμῶς εἶνε ἡ ἐκ τοῦ γλωσσικοῦ αὐτῶν χαρακτῆρως κατὰδηλος ἠθικὴ κατὰπτωσις καὶ παρακμὴ τῶν ἀνθρώπων, ὥστε τινὲς τῶν ἡμετέρων φαίνονται οὐδὲ κατοί-

(1) Ὁ δὲ τοῦ Μονοῖκου λιμὴν ὄρμος ἐστίν, οὐ μεγάλας, οὐδὲ πολλαῖς ναυσίν, ἔχων ἱερὸν Ἡρακλέους Μονοῖκου καλούμενον. — Στραβ. σ. 202.

(2) Θερμὰ ὕδατα τὰ Σέξτια καλούμενα. — Σέξτιος γοῦν ὁ καταλύσας τοὺς Σάλνας, οὐ πολὺ ἄπωθεν τῆς Μασσαλίας, κτίσας πόλιν ὠμώνυμον ἐαυτοῦ τε καὶ τῶν ὑδάτων τῶν θερμῶν, ὧν τινα μεταβεβληκέναι φασὶν εἰς ψυχρά, ἐνταῦθα τε φρουρὰν κατόκησε Ρωμαίων, κτλ. — Στραβ. σ. 178 καὶ 180.

κους νομίζοντες ἐχυτοὺς τῆς Εὐρώπης, τῆς ἡπείρου δηλονότι ἐκείνης ἣν πρῶτοι οἱ Ἕλληνες οὕτως ὠνόμαζαν, ἡμερώσαντες καὶ δοξάσαντες αὐτήν, ἀφοῦ τὴν ἔσωσαν τῆς βαρβαρότητος καὶ τὴν διέστειλαν τῆς Ἀσίας. Ἀδιακόπως λαλοῦσι τινές—δυστυχῶς Ἕλληνες—περὶ «Εὐρώπης» καὶ «Εὐρωπαϊών». ὡς περὶ ξένης καὶ ἀπωτάτης χώρας, καὶ ὡς περὶ ἀνθρώπων ὑπερόχων. Πρόκειται δὲ ἀπλῶς περὶ τῆς Ἑσπερίας, καὶ τῶν ἐν αὐτῇ ἀλλογενῶν, οἷτινες, κατ' ἀκολουθίαν, μυκτηρίζουσιν ἡμᾶς καὶ περιφρονοῦσι διὰ τὴν ἀπὸ τῆς Εὐρώπης ταπεινόφρονος ταύτης περαιοτήτιν μας. Πολλῷ χεῖρον εἶνε τὸ ὄνομα Ἀρχιπέλαγος, τὸ ὁποῖον τινές νομίζουσιν Ἑλληνικὸν καὶ προτιμώτερον, καθὰ συντομώτερον, τοῦ Αἰγαίου Πελάγους. (1) Ἀλλὰ τοῦτο εἶνε τὸ μόνον ὀρθὸν καὶ Ἑλληνικόν, κυριολεκτούμενον ἐπὶ τῆς περὶ τὰς Κυκλάδας Θαλάσσης· διότι πέλαγος ἀπλῶς καλεῖται πᾶσα μὲ πολλὰς νήσους ἐσπαρμένη θάλασσα. Εἰς τὰς τοιαύτας θαλάσσας οἱ φράγχοι ἔδωκον κατ' ἐπέκτασιν τὸ ὄνομα Archipel, Arcipelago, τῶν Ἑνετῶν καὶ Γενουινσίων πρώτων παραφθειράντων οὕτω τὸ Ἑλληνικὸν ὄνομα τῆς θαλάσσης ἐκείνης εἰς ἣν καὶ πολλὰ ἄλλα ἐκακούργησαν ὡς δεσπόται. Οὕτω καὶ τὸ Negreponte κατεσκεύαζαν παρετυμολογικῶς ἐκ τοῦ ἑς τὴν Ἑγρυποῦ καὶ τὸ Candia ἐκ τοῦ Χάνδαξ. Τί δὲ νῦν εἴπωμεν περὶ τῆς

(1) Παντοῖαι κυκλοῦνται παρὰ Φράγχοις εἰκασίαι περὶ παραγωγῆς π. χ. ἐκ τοῦ ἀρχή, ὡς δῆθεν πρωτεύοντος πελάγους, ἢ ἐκ τοῦ ἁγίων πέλαγος, ὡς γειτονεύοντος τοῦ Ἁγίου ὄρους, ἢ ἐκ τοῦ arco διὰ τὴν θέαν τῶν στοῶν τῶν ἐκεῖ μοναστηρίων, ὅπερ γε λειότατον. Ἡ μόνη ὀρθὴ παραγωγή ὁμολογεῖται ὑπὸ τοῦ D'Anville (Analyse de la carte des côtes de la Grèce, Paris, 1757) λέγοντος: «Le nom d' Archipel n' est qu' une altération du véritable, et ne vient point, comme on pourroit le croire, d' une qualification supérieure à l' égard du quelque autre mer.»

ἀφιλοτιμίας, τῆς ψυχικῆς ἐθελοδοουλείας ἐκείνων οἵτινες
 χρῶνται τῷ βαναύσῳ καὶ Σλαβικῷ ὀνόματι *Tatoi* ἵνα
 σημάνωσι τὴν ἐν τῇ ἐνδόξῳ καὶ ἱερᾷ Δεκελείᾳ ἰδρυμένην
 ἔπαυλιν τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων! Αὐτοί, οἱ κατ' ὀ-
 λίγον ἀπαρνούμενοι πᾶν ὅ,τι Ἑλληνικόν, ἐλησμόνησαν καὶ
 τὸν Αἴμον, λαλοῦσι δὲ καὶ γράφουσι περὶ *Βαλκανικῆς* (τῆς
 ἄλλοτε γνωστῆς ὡς Ἰλνυρικῆς) χερσονήσου, καὶ περὶ *Βαλ-
 κανικῶν* χωρῶν, παραιτούμενοι οὕτω ἐκ προκαταβολῆς
 ἐκείνων, ἅτινα διεκδικοῦσι καὶ γοργῶ τῷ βήματι σφετερί-
 ζονται οἱ ἀντίπαλοι ἡμῶν!

Μὴ τις νομίσῃ ταῦτα καθ' ὑπερβολὴν διατυπωθέντα,
 ἢ μικρολόγα, ἢ ἐπουσιώδη (1) Ἡ γλῶσσα εἶνε παντοῦ καὶ
 πάντοτε, οὐχὶ ἀπλῶς μέσον συνεννοήσεως. Ὁ ἰδιόζων αὐ-
 τῆς χαρακτήρ, ἢ εἰς τὸν ἀρχέγονον τύπον ἐμμονή, ἢ πρὸς
 τοὺς ξενισμοὺς ἀποστροφή, ἢ εἰς τὰ πατροπαράδοτα πί-
 στις, ταῦτα εἶνε μέτρον καὶ στάθμισις ἀσφαλῆς τῆς ζωτι-
 κότητος καὶ ἀκμῆς παντὸς λαοῦ, κάτοπτρον τῆς ψυχικῆς
 αὐτοῦ διαθέσεως καὶ διανοητικῆς ἀναπτύξεως. Πᾶς ἄνθρω-
 πος διὰ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἐκφράζεται, διὰ τοῦ λεκτικοῦ
 αὐτοῦ χαρακτήρος, μαρτυρεῖ ἀκουσίως καὶ ἀπροβουλεύτως
 τὸ ποῖόν τῶν διαλογισμῶν του καὶ τὴν ῥοπὴν τῆς ψυχῆς
 του. Ὅστις ὀρθῶς σκέπτεται, καὶ ὀρθῶς λαλεῖ (2). Ὅπως
 δὲ οἱ ἐσώτεροι διαλογισμοὶ διαμορφοῦσι τὸν χαρακτήρα τοῦ
 προφορικοῦ λόγου, οὕτως ἡ ἐπιμέλεια καὶ φροντίς τοῦ δο-
 κίμως λαλεῖν καὶ γράφειν ἐπιδρᾷ ἐπὶ τῆς ἕξεως τοῦ ὀρθῶς

(1) Τὰς γλωσσικὰς μωρίας καὶ τοὺς βαρβαρισμοὺς ὀφείλει τις
 νὰ ἀποσκορακίζῃ καὶ φυγαδεύῃ ἐλλόγως μὲν, ἀλλὰ καὶ σκωπτι-
 κῶς. «Εἰώθει δὲ (ὁ Σωκράτης) καὶ πρὸς τοὺς σολοικίζοντας Ἀτ-
 τικῶς, παίζειν ἀνεπαχθῶς.» Λουκ. Ψευδασ. 6.

(2) «Οὐκοῦν διάνοια μὲν καὶ λόγος ταυτόν· πλὴν ὁ μὲν ἐντὸς
 τῆς ψυχῆς πρὸς αὐτὴν διάλογος ἄνευ φωνῆς γινόμενος, τοῦτ'
 αὐτὸ ἡμῖν ἐπωνομάσθη διάνοια· ὁ δὲ ἀπ' ἐκείνης ρεῦμα διὰ τοῦ
 στόματος ἰὸν μετὰ φθόγγου κέκληται λόγος». Πλατ. Σοφ. 263.

διαλογίζεσθαι, διαθέτουσα γενναίως τὰ ψυχικὰ συναισθήματα. Διὰ τοῦτο, ὅστις ἀμελήσας τοῦ σεμνοῦ καὶ ὀρθοεποῦς λόγου, συνειθίσῃ νὰ μετέρχηται ὕψος ᾧτσαλον καὶ χυδαῖον, βεβαίως θ' ἀπωλέσῃ οἵανδ' ἡποτε ἐχάρισεν εἰς αὐτὸν ἡ φύσις ψυχικὴν εὐγένειαν καὶ εὐφυΐαν.

Οἱ καὶ ἀκροθιγῶς τὰ τῆς λογικῆς καὶ γλωσσικῆς ἐπιστήμης ἀψάμενοι νοοῦσι ῥαδίως καὶ ὁμολογοῦσι ταῦτα, ἅτινα κεφαλαιωδῶς καὶ πάνυ συνοπτικῶς προσεπάθησα νὰ ἐκθέσω ἐδῶ, ὑπείκων εἰς τὴν πρόσκλησιν τῶν συντακτῶν τοῦ Ἡμερολογίου τούτου. Οὐδόλως ἄξιῶ νὰ διδάξω ἐγὼ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ὁ πολυμαθὴς καθηγητὴς καὶ ἐμὸς σεπτὸς φίλος κ. Χατζιδάκης σοφῶς ἀνέπτυξεν ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτοῦ. Εἰς ταῦτα ἐρίστῳ τὴν προσοχὴν τῶν πούρουντων νὰ διδασθῶσι τί τὸ γλωσσικῶς ὀρθόν, καὶ εἰς τί συνίσταται τὸ ὑπὸ ἀνοήτων καὶ περυστημένων ἀνθρώπων ἀνακινηθὲν «γλωσσικὸν ζήτημα». Εὐτυχῇ δὲ θὰ λογίσω ἐαυτὸν ἂν τὰ βραχέα ταῦτα σημειώματα συντελέσωσιν εἰς διέγερσιν τῆς φιλοτιμίας ἐκείνων, οἵτινες συναισθάνονται ὅτι ἀπωλέσαντες ἤδη, ἔνεκα ὀλιγωρίας καὶ μικροψυχίας, πολλὰ τιμαλρῇ πατρῶα ἀγαθὰ, καθῆκον ἔχομεν νὰ σώσωμεν τοῦλάχιστον τὴν σώτασιν ἡμᾶς ῥωνήν τῶν Ἑλλήνων, τὴν εὐγενεστάτην ταύτην καὶ πολυτιμωτάτην τῶν κληρονομιῶν, ὅσχι ἔλαχον ποτὲ εἰς γένος ἀνθρώπων.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000020687

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

